

Zázračný strom

(aneb O hodině duchů ve Stárkově)

Ze Stárkova do Jívky vede cesta kolem hřbitova, za nímž leží pole, kam se pohřbívali sebevrazi. Po setmění tudy nechodilo příliš mnoho lidí, přeci jen se však našel člověk, který tudy musel jednou v noci jít.

Když došel až k zmíněnému poli, zjistil, že přes cestu leží obrovský strom, který nejde překročit ani přelézt. Ať chtěl nebo ne, musel ho obejít. Šel tedy podél kmenu, ale tomu nebylo konce. Muž šel už hodinu, když se strom náhle ztratil. Ne že by se ten člověk dostal na jeho konec, ale právě skončila hodina duchů, a s ní zmizel i strom.

Jinému nočnímu poutníkovi se u kapličky Bolestné matky Boží znenadání zjevil bezhlavý muž. Přidal se k chodci a celou cestu mu vyprávěl o zlých časech, jaké teď nastanou. Bude hodně nemocí, velké umírání a dlouhý hladomor. Po chvíli zmizel tak, jak se objevil. Brzy nato vypukla cholera.

Vysvětlivky

- V pověsti je zdánlivě několik nepřesností, které se možná nakonec ukáží, že nepřesnostmi ani nejsou. Ve Stárkově mají dodnes na okraji obce, na začátku stoupání do mírného kopečku, pěkný hřbitov nad kostelem svatého Josefa, který byl postaven v letech 1654 - 1662. Vycházím z předpokladu, že hřbitovy vznikali již při osídlení, neboť obyvatelstvo, které zakládalo obce, tak zde také umíralo a vždy muselo být vybráno nějaké místo na okraji obce k pohřbívání. Před stavbou kostela svatého Josefa na stejném místě stál už kdysi dávno dřevěný kostelíček svaté Barbory, a to od roku 1321, a navíc první zmínka o Stárkově pochází z roku 1250. Zdá se tedy naprosto logické, že ve Stárkově měli hřbitov již od 13. století, z doby osídlení a založení obce. Jak praví pověst, cesta vedla kolem hřbitova. Když se podíváte na mapu, tak zjistíte, že kolem hřbitova směrem k Jívce, vedou cesty dvě, a že mezi nimi je rozdílový úhel $1/4$ koláče,

tedy 45° . V červeném rámečku je na mapě hřbitov, fara a kostel svatého Josefa. Šipky směřující nahoru k číslici č. 1, ukazují cestu kolem sochy svaté Panny Marie, proti proudu potůčku Dřevíč. Tato cesta vede údolím, tedy ne přes pole, a vede sice přímo do nedaleké Jívky, jenže dnešní označení Jívka na mapách, je název, který se

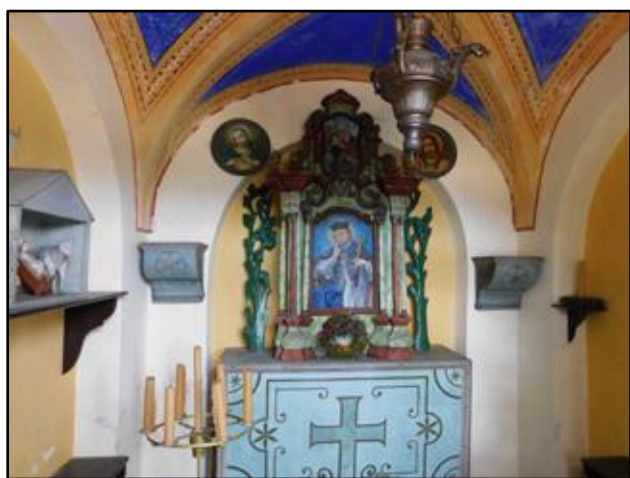
začal používat po sloučení obcí Jívka, Dolní a Horní Verněřovice. Ve středověku a za monarchie to ještě žádná Jívka nebyla, byly to Verněřovice. Nenechte se tedy zmást dnešní mapou, i když šipky směr číslice 1 vedou dále podle mapy do Jívky, kdysi to Jívka nebyla, ale Verněřovice. Ke změně názvu

došlo hlavně kvůli tomu, aby se Verněřovice poblíž Stárkova nepletly s jinými Verněřovicemi, které leží o 20 km severněji u Meziměstí. Šipky směřující k číslu 2, jdou ale proti proudu potůčku Jívka, a to už napovídá, že tato cesta, která je dnes nad hřbitovem lemována krásnou křížovou cestou, tak vedla kdysi, a vede i dnes, do obce Jívka, do té původní, která je dodnes ze všech okolních obcí nejmenší a nejvíc zastrčená. Na mapě ji pak dnes najdete pojmenovanou jako Jívka II nebo Stará Jívka. Po přezkoumání map se tedy domnívám, že pověst popisuje onu cestu vedoucí dnes přes louku (kdysi možná přes pole) nad hřbitovem, kolem křížové cesty směrem do dnešní Jívky II (na mapce tedy směrem k číslu 2).

- Pověst praví, že za hřbitovem leží pole, kde se pohřbívali sebevrazi. Pokud se díváme z městečka směrem ke hřbitovu, tak cesta a louka (pole) dnes opravdu leží za hřbitovem. Na mapách nemá tato louka žádné zvláštní označení, pouze na konci křížové cesty můžeme najít malou kapličku, která nese jméno Kaple Čtrnácti svatých pomocníků.
- Pověst se naopak zmiňuje o kapličce Bolestné matky Boží. Tady je trochu háček, neboť kaplička pod takovým názvem se na mapách ve Stárkově a blízkém okolí nikde nenachází. A kaplička, která je na konci křížové cesty, a jejíž vznik se datuje k roku 1755, současně s křížovou cestou, ne-li o něco dříve, tak nese název Čtrnácti svatých pomocníků, a široko daleko jde o jedinou kapličku. Kam tedy zmizela v pověsti uvedená kaplička Bolestné matky Boží? Nezbývá, než pátrat.
- Jak praví pověst, nadpřirozené a nezvyklé věci se udály o hodině duchů. Každého automaticky napadne půlnoc. V lidovém předávání pohádek a pořekadel se za hodinu duchů považuje taková doba, kdy se obě ručičky na hodinách sejdou spolu, v horní části ciferníku, tedy na číslu 12, ať už jde o půlnoc nebo poledne. Ano, i poledne je chápáno jako hodina duchů, tedy čas, dnes bychom řekli od 12 do 13 hodin, vzpomeňte jen na Erbenovu báseň Polednice, tedy na onu strašidelnou bytost unášející děti. V naší pověsti je uvedeno, že se událost stala v noci, tedy dnes bychom řekli od půlnoci do první hodiny noční.
- A nakonec se pokusíme určit období, kdy asi tato pověst mohla vzniknout. Pověst praví, že bezhlavý muž pocestnému předpověděl bídu, hladomor, umírání lidu a krátce poté, že přijde cholera. Z historických záznamů víme, že cholera se na Broumovsku objevila několikrát. Nedaleko Stárkova směrem k Hronovu se kousek od Maternice a Zbečníka v lese nachází Skalákova studánka (píše o ní také Alois Jirásek v románech Skály a Skaláci), kam chodili lidé z okolních obcí pro nezávadnou vodu v roce 1832, neboť v okolí udeřila cholera. Další zmínku o choleře najdeme na historických dřevěných deskách, jejichž kopie jsou dnes umístěné v ochozu dřevěného kostelíku Panny Marie v Broumově, a kde je uveden útok cholery na Broumovsko roku 1847. V kronikách obce Hejtmánkovice u Broumova jsou pak historické záznamy o choleře na Broumovsku v letech 1832 až 1837. Z těchto údajů se lze domnívat, že naše pověst má kořeny někdy kolem roku 1800 - 1830.

pohled na Stárkov: 1 (kostel svatého Josefa), 2 (hřbitov), 3 (křížová cesta směrem přes les, za lesem je Jívka II., dříve Stará Jívka)

Kaplička Čtrnácti svatých pomocníků (nahore), která zakončuje křížovou cestu (vpravo) nad Stárkovem, na cestě do Jívky II.

(vlevo) pohled z louky nad hřbitovem, kam se kdysi podle pověsti pohřbívali sebevrazi, pod hřbitovem je vidět střecha a věžička Kostela svatého Josefa.

(vpravo) Kostel svatého Josefa ve Stárkově

Milan Škoda (06. 11. 2023)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.9862/>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda